

УДК 351.86

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-1-15-23

Євген КОБКО®

доктор юридичних наук, професор
(Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ, Україна)

ПОДОЛАННЯ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено сучасний стан адміністративно-правового забезпечення регулювання питань подолання загрозам національній безпеці України. Визначено базові категорії наукової статті, зокрема: встановлено сутність поняття «загрози національній безпеці України»; з'ясовано ключові елементи національної безпеки держави; окреслено адміністративно-правову базу, що регулює питання запобігання загрозам національній безпеці України. Особливу увагу приділено з'ясуванню наявних загроз національній безпеці України та шляхів їх подолання. Запропоновано класифікацію загроз національній безпеці України за різними критеріями та наголошено на необхідності їх урегулювання на законодавчому рівні.

Ключові слова: національна безпека, загрози, запобігання загрозам, негативні наслідки, нормативно-правова база.

Постановка проблеми. Події 2014–2015 рр., пов'язані з анексією Криму та окупацією частини Донецької і Луганської областей, поставили тріщину у системі національної безпеки як України, так і Східної Європи загалом. На жаль, на той час не було здійснено чітких заходів щодо швидкого врегулювання конфлікту та придушення намірів агресора. Унаслідок бездіяльності державних органів, відсутності військово-оборонного виробництва, належної адміністративно-правової регламентації безпекового середовища, механізму виявлення, встановлення та припинення загроз національній безпеці та багатьох інших факторів російські війська розпочали повномасштабне вторгнення на територію незалежної України. Останнє мало місце 24 лютого 2022 р., тим самим остаточно підірвавши існуючу систему міжнародної та національної безпеки, створивши загрозу для всього цивілізаційного світу.

Агресія з боку росії триває і сьогодні, у зв'язку з чим особливо важливим питанням стає проведення ґрунтовного аналізу зроблених помилок задля вдосконалення існуючої адміністративно-правової бази у сфері національної безпеки. У свою чергу, на цій основі має бути здійснено комплекс дієвих заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки, що неможливо без оцінки реальних загроз у зазначеній сфері.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблематика національної безпеки держави, визначення загроз національній безпеці України активно досліджується науковцями останні 10 років. Вагомий внесок у розвиток адміністративно-правової науки з означених питань зробили такі вчені, як Л. Акімова, О. Бандурка, К. Барсуков, О. Бойко, В. Галунько, С. Гусаров, А. Дашковська, А. Іванишук, О. Лещенко, В. Ліпкан, С. Князев, А. Комзюк, О. Малько, С. Мартинюк, О. Мотайло, О. Музичук, О. Олефір, О. Салманова, В. Сокурєнко, Ю. Хатнюк, В. Шамрай, І. Шопіна та ін. Наукові праці названих правників мають неабияке значення для розвитку адміністративно-правової науки в цілому та проблематики запобігання загрозам національній безпеці, зокрема. Проте з часу введення в Україні правового режиму воєнного стану життя країни та її громадян значно змінилось, а з огляду на майже дворічну неоголошену війну з боку росії питання подолання загроз національній безпеці набувають вельми важливого значення. І навіть більше, від цього залежить подальший вектор розвитку всіх демократичних держав європейського континенту.

Метою статті є аналіз сучасних загроз національній безпеці України та визначення на цій основі можливих шляхів їх подолання. Відповідно до поставленої

© Є. Кобко, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3121-0823>

evgeniykobko@gmail.com

мети необхідно вирішити такі завдання: дослідити поняття «загрози національній безпеці»; визначити адміністративно-правову базу, що регулює питання загроз національній безпеці України; розкрити сучасні загрози національній безпеці України з огляду на воєнний стан.

Виклад основного матеріалу. Питання національної безпеки завжди привертало до себе увагу серед науковців та практиків, оскільки російська агресія, що розпочалася ще у 2014 р., дала поштовх для перегляду існуючої системи національної безпеки України. У науковій літературі зазначається, що проблеми забезпечення безпеки держави та світу завжди турбували людство у процесі його цивілізаційного прогресивного розвитку. Закінчення двох світових воєн та припинення «холодної війни» не виправдали себе щодо зменшення кількості загроз національній та міжнародній безпеці. Міждержавні конфлікти, терористичні акти, загроза ядерної війни, надзвичайні ситуації техногенного й природного характеру продовжують становити велику небезпеку й у XXI ст. [1, с. 65]. Українські вчені й державні управлінці розглядають питання внутрішньополітичної безпеки держави в контексті сучасного бачення світових суспільних наук [2], зокрема і з огляду на пріоритет безпеки людини [3], а також на підходи, що їх застосовує у своїй безпековій політиці Європейський Союз [4; 5, с. 4]. Отже, питання визначення сучасних загроз національній безпеці є вельми актуальним, а тому потребує свого подальшого наукового опрацювання. На наше переконання, встановлення існуючих загроз національній безпеці України неможливе без аналізу їх адміністративно-правового регулювання. Зважаючи на це, у межах представленого дослідження буде визначено базові поняття, встановлено адміністративно-правову базу, що регулює питання загроз національній безпеці, та виокремлено актуальні загрози національній безпеці України.

Передусім зазначимо, що будь-яке дослідження розпочинається зі встановлення базових категорій. У межах цього дослідження такими поняттями є «національна безпека» та «загрози національній безпеці», на розгляді яких зупинимося більш детально.

Правова дефініція національної безпеки розглядається з різних сторін, адже, як зазначають дослідники, «сама сутність національної безпеки держави виступає багаторівневим утворенням, що виражає складну ієрархічну побудову дійсності, складну систему опосередкованих залежностей різного роду та порядку, що перебувають на різних рівнях сприйняття цього явища». Інакше кажучи, національна безпека може розглядатися і сприйматися як на звичайному, побутовому рівні відображення цього явища, так і на теоретичному рівні [6, с. 25; 7, с. 69].

Виокремимо та приєднаємося до позиції В. Ліпкана, який розглядає національну безпеку як сукупність офіційно прийнятих поглядів на цілі та державну стратегію в галузі забезпечення безпеки особистості, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз політичного, економічного, соціального, військового, техногенного, екологічного, інформаційного та іншого характеру з огляду на наявні ресурси і можливості [8, с. 127; 9, с. 103]. Дійсно, національна безпека охоплює як загальні (стан захищеності країни), так і окремі (захищеність окремого громадянина) складові. До того ж, наведена авторська позиція певною мірою дозволяє виокремити характерні ознаки поняття «національна безпека» та його складові.

На сторінках наукової періодики також можна знайти і широке тлумачення національної безпеки України. Наприклад, у науковій праці «Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики» О. Власюк зазначає, що у широкому розумінні національна безпека України – це спосіб самозбереження українського народу, який досяг рівня організації у формі незалежної держави. Цей спосіб уможливує його вільне існування і саморозвиток, надійний захист від зовнішніх та внутрішніх загроз. Національну безпеку України автор визначає як систему державно-правових і суспільних гарантій стабільності життєдіяльності та розвитку українського народу загалом та кожного громадянина зокрема, захисту їхніх базових цінностей і законних інтересів, джерел духовного та матеріального розвитку від можливих реальних і потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз [10, с. 25]. Водночас убачається, що таке тлумачення змісту національної безпеки є дещо застарілим, оскільки не повністю відображає сутність цієї дефініції. Варто брати до уваги те, що на сьогодні, зважаючи на дію воєнного стану та тривалу агресію з боку росії, національна безпека за своїм змістом охоплює більш широкі ознаки, ніж наведені вище.

У представленому науковому пошуку братимемо за основу розуміння поняття «національна безпека», закріплене в Законі України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018, де вказано, що «національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [11]. Важливою в цьому визначенні є категорія «інші національні інтереси України», під якою законодавець розуміє «життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян» [11]. Останнє визначення є важливим для розуміння поняття національної безпеки загалом, оскільки характеризує нерозривний зв'язок між загальними державними інтересами та інтересами громадян.

Зважаючи на викладене, слід констатувати, що національна безпека України складається з таких елементів, як: державний суверенітет, демократія, конституційний лад, територіальна цілісність, інтереси суспільства (його сталий розвиток), права та законні інтереси громадянина, захищеність довкілля та критично важливої інфраструктури, захист персональних даних тощо.

Ще однією категорією, що має важливе значення для представленою дослідження, є поняття «загрози національній безпеці», що також знайшло своє відображення у базовому законі про національну безпеку. Так, відповідно до вищезгаданого Закону, «загрози національній безпеці України – це явища, тенденції та чинники, що унеможливають, ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [11].

Водночас слід зауважити, що загрози національній безпеці України визначено на рівні різних нормативно-правових документів, проте без окреслення їхнього конкретного змісту, адже визначається лише сам термін «загрози», що, на нашу думку, потребує свого врегулювання. Одним із таких документів є Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затверджена Указом Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 р. [12]. У цьому документі названо такі загрози національній безпеці, як: «загроза виникнення та поширення інфекційних хвороб; неефективні інструменти глобального управління; проблеми в інформаційній сфері; нові системи озброєнь із використанням різних технологій, до яких Україна не має доступу; розповсюдження зброї масового ураження; кіберзагрози; міжнародний тероризм та злочинність; сепаратизм; світова фінансово-економічна криза; протекціонізм та регіоналізм; гібридна війна Росії з Україною; розвідувально-підривна діяльність російських спеціальних служб на території України; деструктивна пропаганда з боку російської федерації; недостатність переозброєння Збройних Сил України; недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення і реалізацію ефективної політики; незавершеність реформ в Україні; корупція; погіршення технічного стану критичної інфраструктури; забруднення навколишнього середовища; нераціональне використання природних ресурсів; еміграція; складна демографічна ситуація» [12].

Аналіз викладеного наає можливість констатувати, що перелік сучасних загроз національній безпеці необхідно переосмислити та визначити відповідно до картини сьогодення, оскільки збройна агресія росії проти України поставила під реальну загрозу територіальну цілісність нашої держави, завдає шкоди критично важливій інфраструктурі, чинить інформаційний та психологічний негативний тиск, що дестабілізує українське суспільство, зумовлює появу нових загроз та багато інших негативних явищ. Все це наочно свідчить про нагальну необхідність удосконалення базового закону про національну безпеку України, оскільки від чіткого встановлення існуючих загроз національній безпеці залежить політика держави в усіх сферах діяльності, зокрема визначення механізмів їх подолання та усунення. Проте важливим аспектом є й удосконалення Стратегії національної безпеки України, що є ключовим документом для забезпечення національної безпеки та розроблення інших нормативних актів стратегічного планування у цій сфері діяльності.

Слід зупинитися і на положеннях Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015, де закріплено, що це «особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню,

військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України тощо» [13]. Отже, у Законі прямо визначено, що воєнний стан вводиться за умови існуючих реальних загроз національній безпеці, а тому чітка діагностика наявних загроз національній безпеці України стане фундаментом для розробки нової стратегії та державної політики щодо захисту територіальної цілісності, суверенітету, державних, суспільних та приватних інтересів.

Продовжуючи, окремо звернемо увагу на Стратегію воєнної безпеки України «Воєнна безпека – всеохоплююча оборона», затверджену Указом Президента України № 121/2021 від 25 березня 2021 р. [14]. Цим документом встановлено воєнні загрози національній безпеці, зокрема зазначається, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави та її органів, справою всього українського народу. Реалізація даної норми в умовах існуючої воєнної загрози національній безпеці, зростання дефіциту фінансових ресурсів та дисбалансу воєнних потенціалів України та російської федерації обумовлює необхідність розроблення нової стратегії воєнної безпеки, яка базується на всеохоплюючій обороні України» [14]. Таким чином, цей нормативний документ встановлює важливі положення щодо подолання загроз національній безпеці у воєнній сфері, визначає цілі, пріоритети та завдання реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва тощо.

Зважаючи на наведене, можна зазначити, що поняття «загрози національній безпеці» є достатньо комплексним і різновекторним, у зв'язку з чим слід виокремити та класифікувати загрози національній безпеці України. Наприклад, мова буде йти як про реальні (існуючі на сьогодні загрози), так і потенційні (можливі) явища, що можуть загрожувати національній безпеці.

Вважаємо за доцільне класифікувати загрози національній безпеці України за такими двома, на наш погляд, ключовими критеріями:

1) за сферою розповсюдження: політичні, економічні, соціальні, культурні, військові (воєнні), екологічні, енергетичні, інформаційно-психологічні, техногенні (сфера цивільного захисту) загрози;

2) за дією впливу: внутрішні та зовнішні загрози.

Зупинимося більш детально на характеристиках кожної з них.

Залежно від сфери розповсюдження до наявних та потенційних загроз національній безпеці України належать:

1) політичні загрози – це значний пласт чинників, обставин, що ускладнюють, а подекуди навіть унеможливають забезпечення важливих інтересів держави, суспільства та громадян. До таких загроз можна віднести: суспільно-резонансні політичні скандали (особливо щодо ключових фігур держави); протистояння різних політичних сил одна одній щодо впливу на різні сфери суспільного та політичного життя; неналежне нормативно-правове забезпечення діяльності органів державної влади (неузгодженість норм або їх відсутність щодо врегулювання діяльності правоохоронних і судових органів під час війни, недосконалість чинного законодавства щодо протидії корупції (особливо у сфері оборони) та організованій злочинності тощо); прогалини у налагодженні чіткої дієвої співпраці на міжнародному рівні з країнами-партнерами та країнами, що підтримують агресора; кадрові призначення та нагородження, що не знаходять позитивного відгуку в суспільстві (зокрема, нагородження блогерів із сумнівною репутацією, призначення на високі посади людей із низькими моральними принципами тощо); неефективність проведених реформ (наприклад, судової реформи, що мала на меті зниження корупції завдяки значному підвищенню заробітної плати, але лише її посилювала) тощо;

2) економічні загрози – це ті чинники, умови, що перешкоджають нормальному функціонуванню економіки. Зокрема, у науковій літературі вказується, що економічна безпека як спроможність національної економіки зберігати стійкість та невразливість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі, стає та збалансоване зростання є важливим критерієм оцінювання якісних параметрів національної економіки, стратегічної ефективності економічної політики держави в економічній сфері. В умовах повномасштабної агресії окреслене набуває особливого значення [15]. Так, до економічних загроз пропонують відносити: високий рівень тіньової економіки,

зростання інфляції і бюджетного дефіциту, зменшення валового нагромадження основного капіталу, зростання безробіття, несприятливий інвестиційний клімат, надто високий рівень державного боргу, неконтрольовані міграційні процеси, політичну нестабільність тощо [16]. Крім того, сьогодні до економічних загроз національній безпеці України належать такі: відсутність дієвої економічної політики; перепони в експорті української продукції на міжнародний ринок; збитки, що завдала росія продовольчій сфері України через обстріли, викрадення зерна; високий рівень зовнішнього боргу України; низькі темпи розвитку малого та середнього бізнесу через складні податкові механізми та контроль із боку податкової; монополія на окремі види економічної діяльності; неефективність антимонопольної, регуляторної політики держави; відсутність сприятливого середовища для іноземних інвестицій; безробіття та низький рівень життя; зростання тіньової злочинності у сфері економіки.

До економічних загроз також варто віднести загрози, котрі запропонував В. Свірський, зокрема: дезорганізацію фінансово-кредитної системи, недоступність кредитних ресурсів, недобросовісну конкуренцію, низьку правову дисципліну, брак або повну відсутність економічної етики [17, с. 589];

3) соціальні загрози, котрі, на нашу думку, потребують особливої уваги, оскільки на сьогодні соціальна захищеність громадян виходить на перший план, а забезпечення державою соціальних гарантій набуває вельми важливого значення. До соціальних загроз національній безпеці слід віднести: бідність; майнову диференціацію; незахищеність вразливих категорій населення (дітей віком до 6 років, вагітних жінок, пенсіонерів та людей похилого віку); нераціональність розподілу бюджетних коштів у соціальній сфері; соціальну незахищеність військовослужбовців, їхніх сімей та тих, хто звільнений за станом здоров'я; відсутність стратегії соціального захисту населення; демографічну кризу; зниження якості освіти, адже немає можливості для повноцінного навчання школярів та студентів в окремих містах через постійні обстріли, тривоги, відсутність бомбосховищ тощо;

4) військові та воєнні загрози – це стан, фактори, можливості, що характеризуються постійним застосуванням із боку агресора військової сили. До них належать: неоголошена війна; тероризм, катування та приниження як цивільного населення, так і військових; відсутність державного оборонного виробництва; відсутність сприяння науковим дослідженням у галузі озброєння; проблеми матеріального, фінансового, технічного забезпечення сил оборони; низький рівень довіри населення до територіальних центрів комплектування; зростання військової загрози на кордоні з Білоруссю тощо.

Досить гострими питаннями є порушення норм міжнародного морського права, незаконна економічна діяльність росії в акваторії Азовського та Чорного морів, що виявляється в обмеженні мореплавства Керченською протокою, перешкоджанні промисловій діяльності українськими судами та незаконному видобутку газу і нафти на захоплених ділянках чорноморського шельфу з військовими елементами їх охорони та оборони [18, с. 216]; накопичення великої кількості застарілої та непотрібної для Збройних Сил України воєнної техніки, озброєння, вибухових речовин; незавершеність договірно-правового оформлення і недостатнє облаштування державного кордону України [19]; поширення зброї масового ураження і засобів її доставки; недостатня ефективність існуючих структур і механізмів забезпечення міжнародної безпеки та глобальної стабільності; нелегальна міграція [20];

5) екологічні загрози – це ті, що вже завдають або можуть завдати шкоди екології, навколишньому середовищу. До них варто віднести: низький рівень адміністративно-правового забезпечення екологічної політики держави; високий рівень забруднення у сірій зоні, зоні ведення бойових дій, у містах, що найчастіше піддаються обстрілам (таких як Харків, Херсон, Миколаїв, Одеса, Кіровоград та ін.); екологічні катастрофи техногенного характеру; забруднення води, повітря, земель; потенційні наслідки підриву Каховської ГЕС; високий рівень промислового забруднення навколишнього середовища тощо;

6) енергетичні загрози – це, перш за все, світова енергетична криза; пошкодження енергетичної інфраструктури через ворожі обстріли; низький рівень енергетичної політики держави. Як зазначає Н. Матвійчук, «вагомими загрозами енергетичній безпеці України на сьогодні також є відсутність дієвих структурних реформ у сфері енергетики, якісної й ефективної системи управління енергетичною

сферою; відсутність ефективного контролю над діяльністю природних монополій; високий рівень негативного впливу об'єктів енергетики на навколишнє середовище; неефективна система субсидій на житлово-комунальні послуги, що не стимулює населення проводити енергозберігальні й енергоефективні заходи; висока ціна на енергоресурси та низький рівень доходів населення, що зумовлюють високу чутливість до зростання тарифів на житлово-комунальні послуги й виникнення значної фінансової заборгованості за електроенергію, тепlopостачання» [21, с. 123];

7) інформаційно-психологічні загрози – становлять найбільшу потенційну небезпеку, оскільки прямо впливають на свідомість та психіку людини. До їх переліку варто віднести: перегляд інформаційної політики, що сьогодні діє за форматом телемарафону «Єдині новини»; підривна діяльність в інформаційно-комунікаційній сфері: поширення фейків, проведення ІПСО (інформаційно-психологічних спецоперацій), кіберзлочинність; інформаційне підживлення та використання розшарування громадянської ідентичності українців на «тих, хто воює», «хто потерпає» та «хто втікає чи уникає мобілізації»; розпалювання національної ворожнечі за мовною ознакою; розпалювання релігійної ворожнечі через свою агентуру в московському патріархаті; поширення у засобах масової інформації і соціальних мережах матеріалів та інформації про порушення прав і свобод людини і громадянина в Україні; використання сторітелінгу (матеріалів у вигляді історій різних людей), що впливає на інтелектуальний та емоційний рівень, деморалізує суспільство; демонстрація (злив) матеріалів про насильницьку й жорстоку поведінку, що формує відчуття страху і безнадії [5, с. 14–15, 23] та ін.;

8) техногенні (сфера цивільного захисту) – це ті чинники, передумови, що завдають шкоди цивільному населенню, житлу громадян, державним підприємствам, лісам, екосистемі. Як слушно зазначають у науковій літературі, «для системного захисту України від загроз національній безпеці необхідним є розвиток сектору безпеки і оборони України. Для цього оптимізується державна система цивільного захисту шляхом удосконалення її структури та системи управління (координації), удосконалюється реагування на загрози, пов'язані з надзвичайними ситуаціями будь-якого характеру, уточнюються завдання на мирний час та в особливий період» [22, с. 362]. До техногенних загроз слід віднести: перебування на території Запорізької атомної електростанції окупантів та тримання в полоні її працівників; значні масштаби руйнувань від бойових дій та обстрілів; небезпека ядерного тероризму; потенційні загрози техногенним аваріям та катастрофам на підприємствах тощо. Наразі єдиним нормативно-правовим актом, що регулює питання захисту населення у випадку техногенних чи надзвичайних ситуацій, є Концепція захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, що була схвалена Указом Президента України ще в 1999 р. [23]. Відповідно, зазначений нормативно-правовий акт потребує свого удосконалення.

Запропонована нами класифікація загроз національній безпеці України, звісно, не є вичерпною, оскільки останні також можуть бути класифіковані на: внутрішні та зовнішні; національні й міжнародні; за рівнем детермінізму – закономірні та випадкові тощо. Однак приведення базового законодавства у сфері національної безпеки у відповідність до сучасних вимог є необхідним кроком на шляху до встановлення дієвих шляхів подолання та припинення існуючих загроз національній безпеці, забезпечення сталого розвитку суспільства, охорони прав та законних інтересів громадян. Українське суспільство має постійно розвиватися, тим самим демонструючи всьому цивілізаційному світу, що ми непохитні, єдині та сильні духом.

Висновки. Визначення актуальних загроз національній безпеці України є одним із головних завдань держави на шляху захисту своєї незалежності, територіальної цілісності та недоторканності.

Загрозами національній безпеці України є чинники або явища, що ускладнюють або перешкоджають реалізації національної безпекової політики, діяльності органів державної влади, нормальному розвитку суспільства та життєдіяльності громадян. Залежно від сфери розповсюдження можна виділити такі загрози національній безпеці, як: політичні, економічні, соціальні, культурні, військові (воєнні), екологічні, енергетичні, інформаційно-психологічні, техногенні (сфера цивільного захисту). Наведена класифікація може бути доповнена, а вивчення кожної з позицій потребує окремого наукового дослідження.

Чітке встановлення загроз національній безпеці передбачає визначення джерел

їхнього походження, передумов для їх реалізації та можливих наслідків. В умовах воєнного стану дуже важливо як адекватно ідентифікувати та виявити існуючі загрози національній безпеці України, так і оперативної їх усунути та ліквідувати їхні наслідки.

Список використаних джерел

1. Хатнюк Ю. А. Аналіз сучасних загроз національній безпеці України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : юриспруденція*. 2020. № 43. С. 65–68.
2. Brauch H. G. Concepts of Security Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks // Brauch H. G. et al. *Coping with Global Environmental Change, Disasters and Security: Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks*. Vol. 5 : Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace. Switzerland : Springer, 2011. 1920 p. Pp. 61–106.
3. Chandler D. Resilience and human security: The post-interventionist paradigm. *Security Dialogue*. 2012. No. 43 (3). Pp. 213–229.
4. Implementation Plan on Security and Defence. *Council of the European Union*. URL : <https://www.consilium.europa.eu/media/22460/eugs-implementation-plan-st14392en16.pdf>.
5. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики (експертне опитування). *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/ad_analiz-zagroz_14072023.pdf.
6. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
7. Мельниченко Б. Основні підходи до розуміння поняття «національна безпека». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : юридичні науки*. 2021. № 2 (30). С. 68–72.
8. Ліпкан В. А., Ліпкан О. С., Яковенко О. О. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях. Київ : Текст, 2006. 256 с.
9. Павленко Д. Г., Семенюк Ю. В., Лисецький Ю. М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : державне управління*. 2021. Т. 32 (71). № 3. С. 102–107.
10. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
11. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#doc_info.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
13. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>.
15. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>.
16. Мігус І. П. Методичний підхід до оцінки впливу загроз на економічну безпеку емісійної діяльності акціонерного товариства. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С. 104–107.
17. Свірський В. Загрози економічній безпеці держави. *Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства*. 2020. № 1. С. 588–590.
18. Нікіфоренко В., Віхтюк А. Основні загрози національній безпеці України на державному кордоні та тенденції їх розвитку. *Військові науки*. 2021. № 2–3 (85). С. 202–221.
19. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посібник. Київ : КНТ, 2009. 576 с. *Бібліотека: політологія*. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-8327.html>.
20. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток : електронний журнал*. 2016. № 10. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>.
21. Матвійчук Н. Загрози енергетичній безпеці України. *Економічний Часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 1. С. 118–125.
22. Бойко О. А. Загрози національній безпеці у сфері цивільного захисту України. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права : матеріали Міжнародної науково-практ. конф. : у 2 т. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.)*. Одеса, 2022. Т. 1. С. 362–365.
23. Про Концепцію захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій : Указ Президента України від 26.03.1999 № 284/99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284/99#Text>.

Надійшла до редакції 16.02.2024
Прийнято до опублікування 26.02.2024

References

1. Khatniuk, Yu. A. (2020) Analiz suchasnykh zahroz natsionalnii bezpetsi Ukrainy [Analysis of modern threats to the national security of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : yurysprudentsiia*. № 43, pp. 65–68. [in Ukr.].
2. Brauch, H. G. (2011) Concepts of Security Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks // Brauch H. G. et al. *Coping with Global Environmental Change, Disasters and Security: Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks*. Vol. 5 : Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace. Switzerland : Springer. 1920 p., pp. 61–106.
3. Chandler, D. (2012) Resilience and human security: The post-interventionist paradigm. *Security Dialogue*. No. 43 (3), pp. 213–229.
4. Implementation Plan on Security and Defence. *Council of the European Union*. URL : <https://www.consilium.europa.eu/media/22460/eugs-implementation-plan-st14392en16.pdf>.
5. Analiz zahroz natsionalnii bezpetsi u sferi vnutrishnoi polityky (ekspertne opytuvannia) [Analysis of threats to national security in the field of domestic policy (expert survey)]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/ad_analiz-zahroz_14072023.pdf. [in Ukr.].
6. Antonov, V. O. (2017) Konstytutsiino-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Constitutional and legal principles of national security of Ukraine] : monohrafiia / nauk. red. Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv : TALKOM. 576 p. [in Ukr.].
7. Melnychenko, B. (2021) Osnovni pidkhody do rozuminnia poniattia «natsionalna bezpeka» [Basic approaches to understanding the concept of «national security»]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. Seriya : yurydychni nauky. № 2 (30), pp. 68–72. [in Ukr.].
8. Lipkan, V. A., Lipkan, O. S., Yakovenko, O. O. (2006) Natsionalna i mizhnarodna bezpeka v vyznachenniakh ta poniattiakh [National and international security in definitions and concepts]. Kyiv : Tekst. 256 p. [in Ukr.].
9. Pavlenko, D. H., Semeniuk, Yu. V., Lysetskyi, Yu. M. (2021) Natsionalna bezpeka: poniattia, skladnyky, chynnyky vplyvu [National security: concepts, components, influencing factors]. *Veheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*. Seriya : derzhavne upravlinnia. T. 32 (71). № 3, pp. 102–107. [in Ukr.].
10. Vlasiuk, O. S. (2016) Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnoi polityky [National security of Ukraine: evolution of domestic policy problems] : vybr. nauk. pratsi. Kyiv : NISD. 528 p. [in Ukr.].
11. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [About the national security of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 r. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#doc_info. [in Ukr.].
12. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020 «On the National Security Strategy of Ukraine»] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>. [in Ukr.].
13. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [About the legal regime of martial law] : Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>. [in Ukr.].
14. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 25, 2021 «On the Military Security Strategy of Ukraine»] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 № 121/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>. [in Ukr.].
15. Aktualni vyklyky ta zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Actual challenges and threats to the economic security of Ukraine in the conditions of martial law]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. URL : <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>. [in Ukr.].
16. Mihus, I. P. (2013) Metodychnyi pidkhid do otsinky vplyvu zahroz na ekonomichnu bezpeku emisiinoi diialnosti aktsionernoho tovarystva [A methodical approach to assessing the impact of threats on the economic security of the emission activity of a joint-stock company]. *Finansovyi prostir*. № 3 (11), pp. 104–107. [in Ukr.].
17. Svirskyi, V. (2020) Zahrozy ekonomichnii bezpetsi derzhavy [Threats to the economic security of the state]. *Innovatsiyni rozvytok ta bezpeka pidpriemstv v umovakh neindustriialnoho suspilstva*. № 1, pp. 588–590. [in Ukr.].
18. Nikiforenko, V., Vikhtiuk, A. (2021) Osnovni zahrozy natsionalnii bezpetsi Ukrainy na derzhavnomu kordoni ta tendentsii yikh rozvytku [The main threats to the national security of Ukraine at the state border and trends in their development]. *Viiskovi nauky*. № 2–3 (85), pp. 202–221. [in Ukr.].
19. Lipkan, V. A. (2009) Natsionalna bezpeka Ukrainy [National security of Ukraine] : navch. posibnyk. Kyiv : KNT. 576 p. *Biblioteka: politolohiia*. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-8327.html>. [in Ukr.].
20. Akimova, L. M. (2016) Sutnisna kharakterystyka osnovnykh zahroz v ekonomichnii bezpetsi derzhavy [Essential characteristics of the main threats to the economic security of the state].

Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok : elektronnyi zhurnal. № 10. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>. [in Ukr.].

21. Matviichuk, N. (2018) Zahrozy enerhetychnii bezpetsi Ukrainy [Threats to energy security of Ukraine]. *Ekonomichnyi Chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky.* № 1, pp. 118–125. [in Ukr.].

22. Boiko, O. A. (2022) Zahrozy natsionalnii bezpetsi u sferi tsyvilnoho zakhystu Ukrainy [Threats to national security in the field of civil defense of Ukraine]. *Yevropeiskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh masshtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv KhKhI stolittia» (do 25-richchia Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» ta 175-richchia Odeskoi shkoly prava : materialy Mizhnarodnoi naukovo-prakt. konf. : u 2 t. (m. Odesa, 17 cherv. 2022 r.).* Odesa. T. 1, pp. 362–365. [in Ukr.].

23. Pro Kontseptsiiu zakhystu naselennia i terytorii u razi zahrozy ta vynykennia nadzvychainykh sytuatsii [About the Concept of protecting the population and territories in case of threats and emergency situations] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.03.1999 № 284/99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284/99#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Yevhen Kobko. Overcoming threats to the national security of Ukraine: administrative and legal aspect. The article examines the current state of administrative and legal support for the regulation of issues of overcoming threats to the national security of Ukraine. The basic categories of the scientific article are defined, in particular: the essence of the concept of a threat to the national security of Ukraine is established; the key elements of the national security are clarified; the administrative and legal framework regulating the prevention of threats to Ukraine's national security is outlined. Particular attention is paid to the identification of existing threats to the national security of Ukraine and ways to overcome them. Determining current threats to the national security of Ukraine is one of the main tasks of the state on the way to protecting its independence, territorial integrity and inviolability.

Threats to the national security of Ukraine are factors, or phenomena that complicate or hinder the implementation of the national security policy, the activities of state authorities, and the normal development of society and citizens. Depending on the sphere of distribution, such threats to national security can be identified as political, economic, social, cultural, military (military), environmental, energy, informational and psychological, man-made (the sphere of civil protection). This classification can be supplemented, and the study of each of them requires a separate scientific study.

Establishing clear threats to national security involves determining the sources of their origin, prerequisites for their implementation, and possible consequences. In the conditions of martial law, it is very important to adequately identify and detect existing threats to the national security of Ukraine, as well as to promptly eliminate and eliminate their consequences. The proposed classification of threats to the national security of Ukraine according to various criteria and the need for their regulation at the legislative level is emphasized.

Keywords: national security, threats, prevention of threats, negative consequences, legal framework.